



Distriktsutbygging, uføretrygd, niårig skole

Taler

Einar Gerhardsen

Dato

1 januar 1961

Sted

NRK radio og fjernsyn

Omstendigheter

Nyttårstale

- 1 Vi står igjen ved et årsskifte, og tankene går som vanlig tilbake til året som gikk og framover mot det som skal komme.

- 5 I internasjonal politikk ble 1960 et skuffelsenens år. Toppmøtet som mange hadde hatt forhåpninger til, brøt sammen allerede i åpningen, og spenningen økte mellom de to hovedmaktene: Sovjetsamveldet og De forente stater. Og jorden rundt har forholdene mange steder vært preget av ytre og indre uro.

- 10 Høstsesjonen i FN med sine skarpe og dramatiske sammenstøt gav for så vidt et tro bilde av den motsetningsfylte verden vi lever i. Frigjøringen av tidligere koloniområder har ført til at medlemstallet i FN nå er fordoblet sammenlignet med 1945. De fleste av de nye afrikanske og asiatiske medlemsstatene har på kort tid tatt skrittet fra koloni til full uavhengighet. Mange av dem er ytterst mistenksomme overfor alt som kan oppfattes som formynderi fra stormakter og tidligere kolonimakter. De ønsker å stå ubundet av både øst- og vestblokk. På grunn av sin tallmessige styrke er disse land i dag en viktig faktor i FN, der ingen enkelt maktgruppe lenger kan dominere avstemningen. Men også utenfor FN har de nye statene skapt en endret situasjon. Under disse forhold er det viktig at den vestlige verden innstiller seg på å respektere disse statenes ønske om å være 15 nøytrale, eller ikke-engasjerte, i striden mellom øst og vest. Det synes på lengre sikt å være det tryggeste grunnlag for et saklig og vennskapelig forhold til dem. En slik innstilling er også en nødvendig forutsetning for at hjelpen til utviklingslandene skal kunne organiseres uten politiske komplikasjoner.

- 25 Hvor viktig det er å bygge ut FN til et handledyktig organ har hendingene i Kongo gitt et nytt eksempel på. Takket være energisk innsats fra generalsekretæren og positiv støtte fra en lang rekke medlemsland har det hittil

30 lykkes å hindre at uroen i Kongo har fått utvikle seg til en farlig internasjonal krise.

For en verden som lever i skyggen av den kjernefysiske terrorbalanse må kontrollert nedrustning og avskaffelse av atomvåpen stå som det viktigste av alle mål. Bare på ett område har det hittil lyktes å nå visse resultater. De tre
35 atommaktene har stoppet prøvene med kjernefysiske våpen de siste par årene. Og forhandlingene mellom dem om en varig stans fortsetter. Til tross for at FNs politiske komité like før jul med overveldende flertall ba medlemslandene ikke å foreta kjernefysiske prøver, har Frankrike for noen få dager siden gjennomført sin tredje prøveeksplosjon. Dette virker nedslående, også fordi det er nær
40 sammenheng mellom forsøket på å få i stand varig stans av prøvene, og forsøket på å begrense tallet på atommakter. Så lenge de bare er tre, skulle det være teknisk mulig å finne fram til en kontrollordning, men med hver ny atommakt blir problemet mer uoversiktlig og mulighetene for å få i gang en kjernefysisk nedrustning minskes. Frankrikes holdning viser at det haster med å finne en
45 løsning.

Ingen av de nordiske landene har hittil innført kjernefysiske våpen i sitt forsvar, eller ytret ønske om å gjøre det. De er også motstandere av en spredning av slike våpen. I en melding som før jul ble sendt Stortinget, gav regjeringen uttrykk for
50 at den ikke vil gå inn for å innlemme atomvåpen i det norske forsvaret. Bare hvis det skulle oppstå vesentlige endringer i den internasjonale situasjonen, slik at vår sikkerhet direkte trues, bør en omvurdering av vår nåværende holdning til atomvåpen i Norge komme på tale.

55 Ingen bør undre seg over at diskusjonen om innføring av atomvåpen på norsk jord har vakt uro. De perspektiver som knytter seg til en eventuell bruk av slike våpen, må framkalle sterke reaksjoner hos tenkende mennesker. Det er likevel en rekke spørsmål vi blir nødt til å ta stilling til. Vi har valgt å løse våre nasjonale sikkerhetsproblemer i samarbeid med våre NATO- allierte, innenfor rammen av
60 vår basepolitikk. Det blir nå Stortingets sak å vurdere spørsmålet om kjernefysiske våpen i det norske forsvar, når meldingen fra regjeringen kommer opp til debatt i vårsesjonen.

Østblokklandene har lansert slagordet om fredelig sameksistens som målsetting
65 for sin politikk i 1960-årene. De hevder at de vil bevare freden, men ellers vil de fortsette sin kappestrid med de vestlige land overalt i verden og på alle felter av

samfunnslivet. Målsettingen for den vestlige politikk har alltid vært å bevare freden og friheten, og det vil den fortsette å være.

70

Unge og nye krefter tar om noen uker over den politiske ledelsen i De forente stater. En har inntrykk av at det er menn med stor innsikt i internasjonale forhold og med et realistisk syn på maktforholdene i verden. Kanskje tror de ikke på noen snarvei til en varig avspenning, men de vil sikkert sette sine krefter inn på å utforme realistiske opplegg, som vil kunne danne grunnlag for konstruktive forhandlinger mellom øst og vest. Vi må ha lov til å håpe på at det på den måten vil lykkes å komme internasjonal avspenning noe nærmere i løpet av det nye året.

75

80 Situasjonen i vårt eget land danner en klar kontrast til forholdet ute i verden.

Vi har en fredelig og rolig meningsutveksling mellom de politiske partiene, og om en rekke viktige spørsmål er det full enighet. Vi har fred i arbeidslivet. Et frivillig samarbeid som dels er organisert og dels foregår i uformelle former setter preg på hele vårt økonomiske liv. Selvfølgelig er vi ikke enige om alt. Ofte vil ulike interesser og synsmåter stå mot hverandre og føre til strid. Og i visse situasjoner vil meningsforskjellen tre klarere fram. Forskjellen mellom partiene vil nok også bli mer markert etter hvert som vi nærmer oss stortingsvalget. Motsetninger vil gjøre seg gjeldende under de faglige forhandlingene og under det jordbruksoppgjøret som snart skal finne sted.

85

90

I årenes løp er det imidlertid skapt en gjensidig forståelse og respekt mellom ulike partier og ulike grupper, som gjør det lettere å nå fram til løsning av motsetningene uten alvorlige konflikter. Dette er kanskje det største godet vårt samfunn har oppnådd. På det kan vi i dag bygge videre.

95

Økonomisk sett har Norge nå hatt to gode år på rad. Sammenlagt gav de en produksjonsøkning på rundt 12 prosent. Dermed har vi fått en god utgangsstilling for å nytte ut de muligheter og mestre de problemer som sekstiårene vil by på. Vi kan gjerne være optimistiske, men samtidig gjør vi rett i å feste oppmerksomhet ved de vansker vi kjemper med og ved de mange uløste oppgaver.

100

Vårt største problem finner vi kanskje i distriktene. Det vil si de mange distrikter som har vondt for å følge med i den økonomiske utviklingen. Dette er et

105

problem som ikke bare har en økonomisk, men også en sosial og kulturell side, og som hele landet må være med å løse. At vi her har en landssak er en oppfatning som etter hvert har vunnet alminnelig tilslutning. Det kom klart fram da Stortinget før jul enstemmig bifalt forslaget om å opprette et
110 Distriktenes utbyggingsfond. Det er et viktig tiltak. Ett blant mange som er nødvendige. Vi bør se det som en hovedoppgave for de neste 10 år å gjennomføre en storstilet utbygging av ny økonomisk virksomhet i distriktene.

115 Industrireisingen vil måtte spille en sentral rolle i vår økonomiske politikk. Nye bedrifter og produksjonen på nye felter er en forutsetning for å nytte ut de muligheter som den moderne teknikk gir, og for å holde utenriksøkonomien i orden. Distriktene trenger mer industri for å få et bedre økonomisk grunnlag. En stor industrireising vil også være til fordel for jordbruket og fiskeriene. De to
120 hovednæringsveier som i dag møter særlige problemer.

Skipsfarten spiller en lignende rolle som industrien. Vi har kunnet glede oss over handelsflåtens raske vekst. Over rederienes evne til å møte selv alvorlige fall i fraktene, over sjøfolkenes innsats og over de norske skipsbyggeriene som i løpet
125 av noen få år har fordoblet sine leveringer av nye skip. Handelsflåten er nå på 11 millioner bruttotonn. Den vil vokse videre, sikre oss nye valutainntekter og skaffe sysselsetting til mange sjøfolk, ikke minst til ungdom fra Nord-Norge og de andre kystdistriktene.

130 Jordbruket har lenge hatt den krevende oppgaven å skulle sikre en stadig bedre matforsyning ved hjelp av stadig mindre arbeidskraft. Vår gamle modernæring har på mange måter gjennomgått en økonomisk revolusjon og står åpenbart foran nye og store forandringer. Utviklingen innen jordbruket er av vesentlig betydning for det norske samfunnet, og alle grupper av folket har en felles
135 interesse i at den får et tilfredsstillende forløp. Særlig er det viktig å sikre forsvarlige kår for våre mange små bruk.

Fiskerne har opplevd store skuffelser de siste år. Disse vanskene krever stor oppmerksomhet fra samfunnet. Først og fremst gjelder det å nytte ut de
140 mulighetene som fiskeriene faktisk har. For det er gode muligheter om vi bruker de beste fangstmetoder, skaffer jevn tilførsel av råstoff og satser på en moderne foredlingsindustri.

Også på andre felter kaller store oppgaver på oss. Det går ikke an å nevne alle.

Men det kan være verdt å minne om at vi er inne i en egenartet befolkningsutvikling, som på samme tid gir oss store ungdomskull og en sterk tilvekst i eldre årsklasser. Vi står allerede av den grunn foran en periode da vår kulturpolitikk og vår sosialpolitikk i særlig grad må ta seg av ungdommen og de eldre, og vi må dessuten ha som et selvfølgelig mål at disse oppgavene skal løses bedre enn før, for den enkelte.

En rekke kommuner har begynt å innføre en ny enhetsskole for barn og ungdom, og det gjelder så hurtig som mulig å nå dit hen at hele landet har ni års obligatorisk skole. Vi må også gradvis bygge ut yrkesskolene og annen videregående undervisning så langt at alle kan få en tilfredsstillende utdanning uansett hvor i landet de har hjemmet sitt og uten å hindres av økonomiske forhold.

Det snakkes mye om vår tids ungdomsproblemer, som til dels slår ut i kriminelle handlinger av forskjellig slag. Ungdommen er ikke verre, men heller bedre enn før. Problemet gir seg nye utslag og vekker større oppmerksomhet enn tidligere. Og når det vekker slik oppmerksomhet, henger det sammen med at vi alle kjenner et større ansvar. Vår ansvarsfølelse krever at vi skal løse ungdomsproblemene, og et viktig middel er utvilsomt å sørge for en god undervisning.

Etter hvert har vi fått et omfattende system av sosiale trygder. Fra i dag av trer vår nyeste trygd - trygden for de uføre - i kraft. Vi er også inne i en utvikling som innebærer at alderstrygden blir supplert med tilleggspensjoner. Fra tidligere har vi flere offentlige og private pensjonsordninger. Og den tilleggspensjonering som Landsorganisasjon og Arbeidsgiverforeningen nylig har sluttet avtale om, er et nytt og meget viktig skritt. Vi må ta sikte på at stadig flere grupper av folket skal med i lignende pensjonsordninger. Vi er kommet langt, men enda er det oppgaver på det sosiale området som må løses, før vi kan si at alle har fått forsvarlige forhold å leve under.

Vi er i dag gått inn i et nytt år med nye problemer, oppgaver og forhåpninger.

Om vi bare er villig til fortsatt å sette kreftene inn i en felles innsats for landet, så vil også det nye året kunne bringe oss et godt skritt videre fram.

Jeg vil gjerne få rekke en takk til alle nordmenn - de som er ute og de som er

185 hjemme - for året som gikk.

Vi samler våre ønsker om et godt nytt år i en hilsen til kong Olav og den kongelige familie.

190 Et godt nytt år for alle nordmenn!

Kilde

www.regjeringen.no

URI

195 <https://www.virksommeord.no/tale/distriktsutbygging-uforetrygd-niarig-skole>

200

205

210

215

220